

Foorumi - luovan toimialan perusta

(Luova Foorumi –projekti)

1.3.2006 – 30.4.2008

Loppuraportti

28.4.2008

Raija Partanen, projektipäällikkö
Tuija Hämäläinen, projektikoordinaattori

1. HANKKEEN TAUSTA

Hankkeen käynnistäminen
Hanke osana Keski-Suomen luovan toimialan kehittämistä
Tärkeimmät sidosryhmät ja yhteistyö
Hankkeen tavoitteet
Hankeorganisaatio

2. HANKKEEN TOIMENPITEET JA TULOKSET

Luovien toimialojen edellytysten yleinen kehittäminen
Alan näkyvyyden parantaminen
Toimialojen yleinen tunnetuksi tekeminen ja vaikuttaminen
Verkottaminen ja verkostoituminen

3. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN

4. PROJEKTIN TALOUS

5. TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN HANKEVAIHEEN JÄLKEEN

6. ARVIOINTIA

1. HANKKEEN TAUSTA

HANKKEEN KÄYNNISTÄMINEN

Luova Foorumi on osa kolmivaiheista luovan toimialan kehittämiseen tähdännyttä hankekokonaisuutta. Hanketyökokonaisuus sai alkunsa Keski-Suomen liiton vuonna 2003 teettämän esiselvityksen perusteella.

Projektin ensimmäisen vaiheen kesto oli 1.3.2004 – 28.2.2006.

Toinen jatkovaihe ajoittui ajalle 1.3.2006 – 31.12.2007, ja jatkoajan toinen vaihe ajalle 1.1. – 30.4.2008.

HANKE OSANA KESKI-SUOMEN LUOVAN TOIMIALAN KEHITTÄMISTÄ

Hankekokonaisuudella pyrittiin luovan toimialan perustan kehittämiseen ja turvaamiseen pitkällä tähtäimellä sekä välittömämpiin toimialatyötä tehostaviin toimiin. Hankekokonaisuuden käynnistämällä tähdättiin pysyvien vaikutusten kautta luovan alan toimintaympäristön myönteiseen kehittämiseen.

Luovan Foorumin lisäksi hankekokonaisuuteen kuuluivat Liiketoimintaosaamiskoulutus luoville aloille (LINKO –projekti, toteuttajana Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ESR) sekä Kärkiyrityshanke (toteuttajana Jyväskylän ammattikorkeakoulu, OPM:n rahoitus), joka tähtäsi hallitun kasvukynnyksen ylittävien luovan toimialan yritysten kehittämiseen.

TÄRKEIMMÄT SIDOSRYHMÄT JA YHTEISTYÖ

Luova Foorumi on verkottunut aktiivisesti sekä projektin toiminta-alueella että maakunnan rajojen ulkopuolelle. Tärkein sidosryhmä olivat luovan alan ja kulttuurin kentän toimijat: yksittäiset tekijät, kolmas sektori ja julkinen sektori.

Ulkopuolisista yhteistyötahoista tärkeimpiä ovat olleet luovan toimialan kaksi muuta kehityshanketta Keski-Suomessa, Jyväskylän ammattikorkeakoulun hallinnoimat LINKO ja Kärkiyrityshanke. Yhteistyötä on tehty projektien suunnittelussa, verkostointitapaamisissa ja lukuisten koulutusten ja tapahtumien järjestämisessä.

Yhteistyötä luovien alojen kehittämistyössä ja tapahtumien järjestämisessä on tehty aktiivisesti myös kulttuuriorganisaatioiden kuten Keski-Suomen taidetoimikunnan, Suomen käsityönmuseon, Jyväskylän taidemuseon ja Keski-Suomen Käsi- ja taideteollisuus ry kanssa, sekä Keski-Suomen kuntien kulttuuritoimien kanssa. Organisaatiot ovat olleet mukana suunnittelemassa luentoja, seminaareja, liikelahjatapahtumia sekä muuta projektin toimintaa. Yhtäläillä yhteistyötä on tehty myös alueen koulutusorganisaatioiden, yliopiston, ammattikorkeakoulun ja ammattiopiston kanssa. Tärkeä yhteistyökumppani ovat olleet myös seudulliset kehittämissyhtiöt, joiden kanssa on järjestetty tilaisuuksia erityisesti luovan alan yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi. Maakunnan ulkopuolelta yhteistyötä on tehty mm. Opetusministeriön sekä kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen Cimon kanssa.

Luovan alan yritysten kehittämispäiviä on järjestetty yhteistyössä valtakunnallisen SILE-projektin sekä luovan alan kehittämissyhdystys Diges ry:n kanssa.

Kansainvälisellä tasolla yhteistyöhön on hakeuduttu sellaisiin verkostoihin, joiden kautta on havaittu mahdollisuuksia esimerkiksi laaja-alaiseen monikansalliseen hankeyhteistyöhön ja rahoitukseen. Tärkein verkosto on ollut 10 EU-maan muodostama StratcultRegio.net; yhteistyön tuloksena jätettiin rahoitushakemus Interreg IVC –ohjelmaan.

HANKKEEN TAVOITTEET

Luova Foorumi –projektissa tavoitteena on ollut luoda selkeää ja vetovoimaista kokonaiskuvaa alueellisesta luovasta osaamisesta. Käytännössä tämä tarkoittaa

luovien toimialojen edellytysten yleistä kehittämistä
alan näkyvyyden parantamista
toimialojen yleistä tunnetuksi tekemistä

verkottamista ja verkostoitumista, niin toimijoiden keskinäistä verkottamista kuin alan verkottamista rajapinnoilla toimiviin toimialoihin (esimerkiksi matkailu ja hyvinvointi).

Luovan Foorumin toiminta ei ole rajoittunut pelkästään luovan alan yrityksiin, vaan toiminnan piirissä ovat olleet niin yksittäiset toimijat, kolmas sektori kuin julkinen sektorikin.

Tavoitteena on ollut myös, että projekti luo **perustaa luovan toiminnan yhteishallinnan laatumonopolille**, joka turvaa toiminnan pitkäjänteisen toteuttamisen niin itseisarvoin kuin elinkeino- ja vetovoimakeskeisen kehittämisen suunnissa.

ORGANISAATIO

Projektipäällikkönä on toiminut Raija Partanen ja projektisihteerinä Tuija Hämäläinen.

Ohjausryhmä 2006

Puheenjohtajana suunnittelujohtaja Hannu Korhonen/Keski-Suomen liitto, jäsenet: talouspäällikkö Hannu Hakala/Jyväskylän kaupunki, koulutuslajohtaja Hannu Ikonen/JAMK, toimittaja Markku Möttönen/Viitasaari, taiteen keskustoimikunta, tanssitaiteilija Inga Sippo/Jyväskylä, pääsihteerit Tiina Nurminen/Keski-Suomen taidetoimikunta, muusikko Markku Rinta-Pollari/Jyväskylä, toimialajohtaja Jussi Nukari/Jyväskylän Teknologiakeskus oy. Ohjausryhmä kokoontui neljä kertaa.

Ohjausryhmä 2007-2008

Puheenjohtajana suunnittelujohtaja Hannu Korhonen/Keski-Suomen liitto, jäsenet: talouspäällikkö Hannu Hakala/Jyväskylän kaupunki, koulutuslajohtaja Hannu Ikonen/JAMK, toimittaja Markku Möttönen/Viitasaari, professori Anita Kangas/JY, tanssitaiteilija Inga Sippo/Hankasalmi, pääsihteerit Tiina Nurminen/Keski-Suomen taidetoimikunta, muusikko Markku Rinta-Pollari/Jyväskylä, Ohjausryhmä kokoontui seitsemän kertaa.

2. HANKKEEN TOIMENPITEET JA TULOKSET

LUOVIEN TOIMIALOJEN EDELLYTYSTEN YLEINEN KEHITTÄMINEN

Toimenpiteet:

Siemenrahoitus on Keski-Suomen Kehittämisrahastosta osoitettu kertaluonteinen avustus keskisuomalaisille luovan alan toimijoille. Sen tarkoituksena on ollut auttaa keskisuomalaisia luovan alan yrityksiä kehittymään ja siirtymään toiminnassaan eteenpäin. Rahoitusta on jaettu toiminnan laajentamiseen, kansainvälistymiseen, uusien tuotteiden, palveluiden, tuotantovälineiden ja tuotantotapojen tuottamiseen, testaamiseen tai mallintamiseen sekä pienimuotoisiin hankintoihin.

Tulos: Siemenrahoitus on saanut erittäin myönteisen palautteen toimijoilta. Siemenrahoituksella pystyttiin avustamaan toimijoita solmimaan kansainvälisiä yhteyksiä, ja lisäksi hankkeen toimesta pystyttiin järjestämään kansainvälistymistä edistäviä muita toimenpiteitä.

Yhteensä viidessä siemenrahaussa on myönnetty 170 000 euroa 66 toimijalle.

Kestävän palveluverkostomallin kehittämisen tavoitteena oli työstää toimintamalli, joka mahdollistaa luovien alojen kehittämisen hankevaiheen jälkeen. Hanketyön aikana kansallinen toimintaympäristö muuttui siten, että alan valtakunnallisesti koordinoitu kehittäminen ja rahoittaminen on vasta alkamassa. Maakunnalliset ratkaisut on järkevää linjata valtakunnallisten tavoitteiden mukaisesti, joten palveluverkoston kehittäminen Keski-Suomessa on samalla osa kansallista luovien alojen kehittämiskokonaisuutta. Valtakunnan tasolla kehittämistyössä on mukana useita tahoja, mm. opetusministeriö, TEM ja Diges ry. Keski-Suomesta erityisesti yritystoiminnan kehittämisessä on mukana Jykes Oy.

Luovan alan kehittämisstrategia. Vuoden 2007 aikana työstettiin laajalla yhteistyöllä keskisuomalaista luovan alan kehittämisen strategiaa. julkaisu "Future", joka kokoaa yhteen Keski-Suomessa eri tahojen tähän saakka tekemää luovan alan kehittämistyötä sekä niveltää sen osaksi valtakunnallista luovien alojen kehittämisen strategiaa. Kevään 2008 aikana on laadittu ehdotusta luovan alan kehittämisen konkreettisiksi jatkotoimenpiteiksi Keski-Suomessa sekä haettu eri tahojen sitoutumista kehittämiseen. Tavoitteena on saada aikaan luovan alan kasvuohjelma, johon sitoutuisivat kaikki alan kehittämisen kannalta keskeiset toimijat.

Teematilaisuudet

Keskisuomalaisille luovan alan toimijoille järjestettiin erilaisia teematilaisuuksia, joiden tavoitteena oli lisätä toimijoiden omia mahdollisuuksia (liike)toimintansa kehittämiseksi

Verkkokauppa: räätälöity opastus erityisesti luovan alan toimijoille, vastuullisena järjestäjänä oli Jyväskylän ammattikorkeakoulu/liiketalous. Kaksiosaiselle kurssille osallistui 22 luovan alan toimijaa.

Thinglink: sosiaalisen median sekä suositusperusteisen ja vertaisryhmämarkkinoinnin hyödyntäminen luovan alan liiketoiminnassa. Kurssin vetäjänä toimi palvelun kehittäjä Ulla-Maaria Mutanen. Tapahtuma toteutettiin TAITO-keskuksen tiloissa kahtena erillisenä tilaisuutena, joista toinen oli suunnattu käsityökoulun oppilaille ja toinen TAITO-keskuksen henkilökunnalle sekä luovan alan toimijoille. Tapahtumaan osallistui kolme luovan alan yritystä,

Yhteisöviestintä ja talousjohtaminen järjestö- ja yhdistystoimijoille: toteuttajina yhteistyössä Avoin ammattikorkeakoulu ja Humak. Hanke tarjosi kuudelle kulttuuri- ja luovan alan yhdistykselle subventoidun mahdollisuuden osallistua tilaisuuteen.

Näyttelyrakentamisen ABC: luovan alan toimijoille ja yhteisöille suunnattu kurssi yhteistyössä yhteistyössä Alvar Aalto –museon, Jyväskylän taidemuseon, Keski-Suomen museon ja Saarijärven museon kanssa, osallistujia 55.

Sponsoroinnin ajankohtaisseminaari, toteuttajana ProSponsoring Finland Oy. Keskisuomalaisille tapahtumajärjestäjille tarjottiin subventoitu mahdollisuus osallistua kurssille, 8 osallistujaa.

Muut tapahtumat. Alan toimijoille tarjottiin subventoitua mahdollisuutta osallistua TAITO-keskuksen järjestämään opastukseen: Luovan toimialan mainonta, markkinointi ja kauppatavat

Yritysklinikat. Yhteistyössä Diges ry:n, SILE-hankkeen ja Jykes Oy:n kanssa järjestettiin yritysklinikat musiikkialan toimijoille, käsi- ja taideteollisuus alan sekä teatterialan yrittäjille.

Infotilaisuudet alan ajankohtaisista asioista

ALAN NÄKYVYYDEN PARANTAMINEN

Toimenpiteet

Luova Paja –portaali

Projektin ensimmäisessä vaiheessa aloitettiin keskisuomalaista luovaa osaamista esittelevän internetportaalin suunnittelu ja portaali avattiin 15.9.2004 osoitteessa www.luovapaja.fi. Sivusto toimii keskisuomalaisen luovan osaamisen ja taidon näyteikkuna, jossa luovan alan tekijät, kulttuuritapahtumat ja -kohteet, koulutus, tutkimus ja tukijärjestelmät löytyvät kaikki samasta osoitteesta. Portaalin toteutettiin yhteistyössä suomalaisuuskeskus Finnican kanssa sivustojen keskinäisillä linkittämisillä. Samoin myös Keskisuomalaisten museoiden Avoin museo –palvelu hyödyntää osittain Luovan Pajan tietokantasisältöä. Luova Paja –portaalia on projektin edetessä jatkokehitetty mm. kääntämällä sivustoa englanniksi soveltavin osin. Portaali on rakenteeltaan

tietokantapohjainen, mikä on mahdollistanut mm. toimijoiden omat päivitykset sekä toimijoille suunnatut massapostitukset projektin tuottamista palveluista.

Sivustoa on markkinoitu koko projektin ajan maakunnan toimijoille erilaisissa tapahtumissa, sekä täsmämarkkinointina mm. kunnille, elinkeinokehittämisviranomaisille ja yritys kentälle. Yhteistyössä Kulkuri-kulttuurilehden kanssa luovan pajan toimijoita on esitelty Kulkuri-lehden artikkeleissa.

Sivuja on markkinoitu myös kynien ja postikorttien avulla.

Tulos: Luovassa Pajasta löytyy kattavasti maakunnan luovan toimialan toimijoita: Taitajat-galleriaan on 4.4.2008 mennessä kirjautunut 407 taitajaa. Vuonna 2007 sivustolla kävi keskimäärin 1000 ihmistä päivässä. Vuoden 2007 kokonaiskävijämäärä oli 284.905 yksittäistä kävijää.

Luovan Paja –sivustosta kokemukset ovat hyvät ja saatu palaute on ollut positiivista. Palvelun lanseeraaminen ja näkyväksi tekeminen vaatii kuitenkin resursseja myös jatkossa.

Vuoden 2008 alussa koottiin laaja-alainen kehittäjäryhmä jatkamaan portaalin ylläpitoa ja kehittämistä. Mukaan kutsuttiin sellaiset tahot, joilla on rooli keskisuomalaisessa luovan toimialan kehittämisessä, ja joilla on yhteinen intressi kehittää portaalialue edelleen luovan toimialan kehittämiseksi sekä palvelemaan myös omia luovan alan tarkoitusperiään.

Kehittäjäryhmään kuuluvat Keski-Suomen liiton lisäksi Jykes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu/kulttuuri, Humak, Keski-Suomen taidetoimikunta sekä Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki.

Luova Paja –portaalin teknisestä toteutuksesta on alusta lähtien vastannut Axxion Oy.

Subventoitu käännoSTARJous omien verkkosivujen käännettämiseksi; osana Luova Paja –portaalin kehittämistä.

Tulos: Tarjouksen hyödynsi 17 keskisuomalaisista luovan alan toimijaa, jotka saivat oman yrityksensä sivustot käännettyksi myös englanniksi.

Jyväskylän kirjamesut. Hanke toimi Jyväskylän ensimmäisten kirjamesujen järjestäjän Jonnaco Oy:n pyynnöstä koordinaattorina keskisuomalaisen kulttuurin ja luovan alan toimijoiden rekrytoimiseksi kirjamesuille, jossa toimijoille tarjottiin ilmaista näkyvyyttä.

Tulos: 21.-22.4. järjestetyille messuille osallistui omine osastoineen ja ohjelmineen 49 keskisuomalaisista kulttuurialan toimijaa. Messuilla kävi kaikkiaan n. 10.000 asiakasta.

Liikelahjatapahtumat. Liikelahjatapahtumien tarkoituksena oli saattaa yhteen kysyntä ja tarjonta: tehdä keskisuomalaisille yrityksille tunnetuksi keskisuomalaisia luovan alan yrityksiä ja niiden tarjontaa. Tilaisuudet järjestettiin yhteistyössä Keski-Suomen käsi- ja taideteollisuusyhdistys Aivia ry:n kanssa.

Tulos: Ensimmäinen tapahtuma järjestettiin 17.11.2006 Nikolainkulmassa; mukana oli mukana 20 yritystä, vierailijoita n. 100.

Toisessa tapahtumassa, 24.10.2007 Jyväskylän taidemuseolla, mukana oli 21 luovan alan yritystä, vierailijoita n. 80.

Luovan alan joulubasaari. Rinnakkaistapahtumana Suomen käsityön museon perinteiselle käsityöalan tapahtumalle järjestettiin Jyväskylän taidemuseon tiloissa 8.-9.12.2007 taiteeseen keskittyvä myyntitapahtuma, johon kutsuttiin kuvataiteilijoita, muusikoita, kirjallisuusalan toimijoita sekä taidekäsityöläisiä. Tilaisuus järjestettiin yhteistyössä Keski-Suomen käsi- ja taideteollisuusyhdistys Aivia ry:n ja Jyväskylän taidemuseon kanssa.

Tulos: Esillä oli 25 luovan alan yritystä ja kävijöitä tapahtumassa oli n. 2000.

Keski-Suomi muotoilee –näyttely. Keskisuomalaiset käsi- ja taideteollisuusalan toimijat ovat mm. toimijahaastatteluissa toivoneet mahdollisuutta saada tuotteitaan esille ja arvioitavaksi säännöllisesti toteutettavan näyttelyn muodossa – vastaavia esimerkkejä on muissa maakunnissa. Hankkeen toimesta käynnistettiin yhteistyö, jossa olivat mukana Suomen käsityön museo, Keski-Suomen käsi- ja taideteollisuusyhdistys ry Aivia, Jyväskylän aikuisopisto / Käsi- ja taideteollisuusala ja Keski-Suomen taidetoimikunta. Yhteistyön tuloksena syntyi ensimmäinen

Keski-Suomi muotoilee –näyttely, joka oli esillä Suomen käsityön museossa 10.1.-2.3.2008. Näyttelyyn tarjosi teoksiaan 76 tekijää/yritystä, joista näyttelyn juryttäjä muotoilija Harri Koskinen valitsi mukaan 143 työtä 51 tekijältä. Näyttelyyn tutustui n. 4300 kävijää.

Tulos: Näyttelyn yhteydessä järjestettiin 22.2.2007 **yrittäjien muotoiluilta**, jonka tarkoituksena oli saattaa yhteen muotoilijoita ja keskisuomalaisia yrityksiä, jotka voisivat hyötyä muotoilupalveluista osana liiketoiminnan kehittämistä. Tilaisuus järjestettiin yhteistyössä Keski-Suomen Yrittäjät ry:n kanssa, ja siihen osallistui n. 20 henkeä.

Social Objects –yhteistyö. Aula Design Oy:n kanssa toteutettiin pilottihanke Social Objects, jossa mukana olivat JAO/Käsi- ja taideteollisuus, Suomen käsityön museo ja Taito-keskus. Tekesin rahoittama Social Objects hanke tutki uusia tapoja kommunikoida taiteesta, designista ja käsityöstä uuden teknologian avulla. Projektin teemoja olivat design-tuotteiden mikromarkkinointi, mobiiliturismi ja vertaisryhmien väliset suosituspalvelut. Suomen käsityön museon Poron jäljillä -näyttelyssä testattiin virtuaalisen tilan mahdollisuuksia fyysisen tilan jatkeena, ja Jyväskylän käsityökoulun internet-työpajoissa testattiin teemaa vertaisryhmien välinen suositteleva opetuksen apuvälineenä. Tarkemmat yksityiskohdat liitteessä 1.

TOIMIALOJEN YLEINEN TUNNETUKSI TEKEMINEN JA VAIKUTTAMINEN

Viranomaisfoorumit ja muu viranomaisvaikuttaminen. Viranomaisfoorumeilla on ollut kaksi eri funktiota. Toisaalta niiden kautta on pyritty avaamaan alueellisesta ja paikallisesta elinkeinokehittämisestä vastaavien tahojen näkökulmaa erityisesti luovan alan yrittäjyyden erityiskysymyksiin, erityisongelmiin ja luovan alan kehittämismahdollisuuksiin. Toisaalta ne myös ovat toteuttaneet hankesuunnitelmassa mainittua yhteishallinnan periaatetta: tavoitteena on, että luovan alan kehittämisen kannalta keskeiset toimijat – em. kehittämisviranomaiset ja muut alaan liittyvät viranomaistahot – olisivat luovaan toimialaan liittyvässä päätöksenteossaan johdonmukaisia.

Luovan alan kansallisista ja kansainvälisistä ajankohtaisista asioista tiedottaminen. Jatkovaiheessa viranomaisvaikuttaminen on ollut pääsääntöisesti tiedotusta luovan alan kehittämistä koskevissa asioissa. Tiedotuskanavana on käytetty kohdennettuja sähköpostiosoitteistoja.

Opetusministeriön luovan alan yritystoiminnan kehittäminen. Projektipäällikkö on osallistunut em. valtakunnallisen työryhmän työskentelyyn.

VERKOTTAMINEN JA VERKOSTOITUMINEN

Toimijoiden keskinäinen verkottaminen

Innofoorumit olivat substanssiosaajien liiketoimintalähtöistä verkottamista, jonka tavoitteena oli synnyttää uusia palveluita ja tuotteita sekä laajentaa toimijoiden osaamis pohjaa ja toimintakenttää yksittäisten taiteenalojen ulkopuolelle ja tätä kautta lisää mahdollisuutta tulonhankintaan. Innofoorumien toimintaa osallistui 11 luovan alan toimijaa ja se kokoontui neljä kertaa. Tärkein anti luovan alan toimijoille oli Taideteollisen korkeakoulun tohtoriopiskelijan DI, graafinen suunnittelija Virpi Haaviston pitämä luento ”Luomisen tunne, yksilö ja luovat ongelmanratkaisumenetelmät” sekä sen jatkoksi pidetty workshop luovista ongelmanratkaisumenetelmistä, jossa käytännössä testattiin kolmea eri menetelmää ryhmän jäsenten määrittelemiin ongelmiin.

Tulos: Toimijoilta tuli hyvää palautetta järjestetyistä luennosta ja workshopista, jotka stimuloivat toimijoiden omaa luovaa ajattelua uusille urille ja toisaalta antoivat konkreettisia ohjeita luovuusprosessin hallintaan

Toimijafoorumimatkat. Tarkoituksena oli tutustua erilaisiin tapoihin kehittää omaa liiketoimintaa. Fiskarsissa 13.6.2007 tutustuttiin käsityöläisten ja kuvataiteilijoiden osuuskuntatoimintaan, ja

Helsingissä 9.11. Taideteollisen korkeakoulun kehittämissyksikön IADEn toimintaan, Kulttuuritehdas Korjaamon toimintaan sekä vierailtiin Nykytaiteen museo Emmassa Espoossa.

Tulos: Matkoille osallistui 39 luovan alan toimijaa. Erityisesti tutustuminen Fiskarsin osuuskunnan toimintaan koettiin antoisaksi.

Match making –tilaisuus. Mainonnan viikon yhteydessä järjestettiin luovan alan toimijoiden keskinäinen verkostoitumistilaisuus, jonka tarkoituksena oli saattaa yhteen erityisesti markkinointiviestinnän yrityksiä ja kirjoittajia, kuvataiteilijoita ja uusmedia-alan toimijoita. Tilaisuus järjestettiin yhteistyössä Jykesin graafisen ja viestintätoimialan kanssa.

Tulos: Tilaisuudesta saatiin hyvää palautetta toimijoilta. Tilaisuuteen osallistui 20 alan toimijaa.

Toimijoiden verkottaminen muiden alojen kanssa

Luova kehittäminen –palvelut. Hankkeen ensimmäisellä rahoituskaudella aloitettiin Iso-Britanniasta malleja hakenut foorumitoiminta, jonka tarkoituksena oli tuoda taiteilijat ja taideprosessit osaksi suurten yritysten liiketoiminnan edistämistä. Toimenpiteinä mm. koulutus, joka auttaa toimijoita kehittymään kouluttajina (art-based trainers), neuvonta- ja kehitysapua luovan alan ammatinharjoittajille, toimenpiteet, joiden tavoitteena kestävien ja molempia osapuolia hyödyntävien kumppanuuksien ja yhteistyöhankkeiden kehittäminen.

Toisella kaudella oli tarkoitus jatkaa positiivista palautetta saanutta yhteistyötä.

Tulos: Lukuisista yrityksistä huolimatta liike-elämää ei saatu konkreettisesti mukaan uudenlaisen palvelun kehittämiseen. Yritysten ylimmän johdon myönteisestä suhtautumisesta huolimatta konkreettiseen yhteistyöhön ei päästy; yleensä syyksi ilmoitettiin toimeenpanevan henkilöstön aikapula. Toisaalta syynä lienee ollut myös se, että haetulle toiminnalle ei ole Suomessa esittäviä valmiita, konkreettisia malleja.

Muu verkottuminen

Luovan toimialan tutkimus- ja kehittämissuorut. Yhteistyötä korkeakoulujen ja ammattiopiston suuntaan on rakennettu luovan alan tutkimussuoruteissa. Näissä Luovan Foorumin kokoonkutsuissa vapaamuotoisissa palaverissa maakunnan eri koulutusorganisaatiot ovat keskustelleet vapaamuotoisesti yhteistyömahdollisuuksista luovan alan kehittämiseksi. Foorumeihin osallistui Jyväskylän yliopistosta viestintätieteiden, humanististen tieteiden ja taloustieteiden edustajia, Jyväskylän ammattikorkeakoulusta kulttuurin ja liiketalouden edustajia. Mukana oli myös edustus Humakin Koropilahden yksiköstä ja loppuvaiheessa myös Jyväskylän ammattiopiston kulttuurin alalta.

Tulos: Keskustelujen tärkein merkitys on ollut luoda kontakteja ja luontevaa keskusteluyhteyttä osapuolten välille. Tapaamisissa syntyi mm. yhteinen intressi Mediapajan yhteiskäytön suunnittelusta.

Aluekeskusohjelman kulttuuriyöryhmä. Työskentelyn tarkoituksena oli tuoda kulttuuri ja luovat toimialat osaksi seudullista ja alueellista kehittämistä. Työskentelyssä oli mukana Jyväskylän yliopiston kulttuuripolitiikan edustaja, Jyväskylän ammattikorkeakoulun kulttuuriyksikön edustajia, Jyväskylän kaupungin kulttuuritoimen edustaja, Jykes Oy:n edustaja sekä luovan alan yrittäjä.

Tulos: Kulttuurin ja luovien alojen merkitys uuden Jyväskylän strategiassa on vahvistumassa.

Verkottuminen muiden hankkeiden kanssa. Projektipäällikkö on ollut mukana seuraavien keskisuomalaisten hankkeiden ohjausryhmissä: Designeollisten yritysten kehittämishanke (JAO), LIPUTA - Liiketoiminnasta puhtia tapahtumatuotantoon (JAMK), LINKO - liiketoimintakoulutushanke luovan alan toimijoille (JAMK), KuViTek –hanke (JY), Työtaito-hanke (Keski-Suomen käsi- ja taideteollisuusyhdistys ry), ITE esillä – ite-taiteen tallennushanke (Maaseudun sivistysliitto)

Creative Regions. Hanketasolla on aktiivisesti haettu potentiaalisia yhteistyökumppaneita vuoden 2008 jälkeistä aikaa silmällä pitäen. Tuloksena on syntynyt 10 EU-maan ja 13 partnerin yhteinen verkostohanke Creative Regions, jolle on haettu rahoitusta Interreg IVC -ohjelmasta. Hankkeen päätavoite on kulttuurin ja luovien toimialojen roolin vahvistaminen yleisessä aluekehittämisessä.

Keski-Suomen liiton erityistavoite hankkeessa on löytää malleja ja hyviä käytäntöjä luovien toimialojen roolista klusteripohjaisessa aluekehittämisessä.

Tulos: Creative Regions -hankehakemus, joka jätettiin Interreg IVC –siheeristölle 14.1.2008. Hankkeen kokonaisbudjetti on n. 3 M€, joska Keski-Suomen osuus on n. 427.440 e. hankkeen kesto on 39 kuukautta.

Muu kansainvälinen verkottuminen. Osallistuminen Creative Clusters –konferenssiin Newcastlella 5.-8.11.2006; alustus ja keskustelu “Culture and Creativity for Jobs and Growth” -seminaarissa Brysselissä 27.2.2007., järjestäjänä The Welsh Assembly Government Eu Office ja Welsh Higher Education Brussels And British Council

Yhteishallinnan laatumonopoli

Luovan alan kehittämisstrategiaa on laadittu laajalla yhteistyöllä, jota on vuoden 2007 aikana vetänyt graafisen ja viestintätoimialan toimialapäällikkö Carita Harju. Ryhmään on kuulunut edustus Keski-Suomen liitosta, JYKES:stä, Jyväskylän yliopistosta, Jyväskylän ammattikorkeakoulusta, Jyväskylän ammattiopistosta, Keski-Suomen TE-keskuksesta ja Yrityspalvelukeskus Luotsista. Lisäksi on kuultu laajaa joukkoa luovan alan yrityksiä ja muita toimijoita.

Vuoden 2008 vetovastuu strategian toteuttamisesta siirtyi Luova Foorumi –hankkeelle.

Muuta

Luova Foorumi on järjestänyt 22 tapahtumaa, joihin on osallistunut n. 2600 henkilöä, myös niitä toimijoita, jotka eivät löydy Luovan Pajan verkostoista. Luettelo kaikista järjestetyistä tapahtumista, liite 2.

3. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN

Projektin (ja koko luovan toimialan hankekokonaisuuden) verkottuminen sekä viestimissä saatu medianäkyvyys ovat edistäneet luovien toimialojen näkyvyyden kasvua Keski-Suomessa ja myös maakunnan rajojen ulkopuolella. Positiivista palautetta hanketyöstä on tullut erityisesti luovien toimialojen kohderyhmistä – yrittäjiltä ja taiteilijoilta.

Medianäkyvyyttäkin enemmän näkyvyyttä keskusomalaisille luoville toimialoille on tuonut projektin aktiivinen verkottuminen maakunnassa, valtakunnallisesti ja kansainvälisillä areenoilla. Projektin kehittymisen sekä luovan toimialan yleisen kehittämisen kannalta on ollut tärkeää yhteydenpito ja verkottuminen kuntapäätäjiiin, alueellisiin kehitysorganisaatioihin, sekä Keski-Suomen yrittäjäkenttään.

Projektia on esitelty seuraavissa yhteyksissä:

- 11.12.2006 Hankasalmi, paikallinen kulttuuritoimijoiden tapaaminen
- 7.3.2007 Ähtäri, Etelä-Pohjanmaan liiton kulttuuritoimijoiden tapaaminen
- 26.3.2007 Jyväskylän Ammattiopisto
- 5.9.2007 Humak/Korpilahti, kulttuurituotannon opiskelijat
- 31.10.2007 Satakuntaliiton vierailu, Laukaa
- 29.11.2007 Muurame, seudullinen kulttuuritoimien kokous

Luovien alojen maakunnallisen kehittämisen ja tunnettavuuden kasvattamisen kannalta on ollut tärkeää, että projekti on otettu positiivisesti vastaan. Erityinen voimavara on ollut hankekokonaisuuden eri projektien (Luova Foorumi, LINKO, Kärkiyrityshanke) välinen yhteistyö ja tästä syntynyt yhteinen projektien sekä luovien toimialojen näkyvyyden edistäminen.

Hankekokonaisuuden yhteiset verkkosivut ovat osoitteessa www.keskisuomi.org/luovatoimiala

Lisäksi tiedottamiseen on käytetty kohdennettuja sähköpostilistoja (yhteensä n. 1000 vastaanottajaa) sekä Luova Paja –portaalin Uutis- ja Tapahtuma-sivustoja.

4. PROJEKTIN TALOUS

Budjetoidut ja toteutuneet kustannukset

KUSTANNUSLAJIT	BUDJETOITU	TOTEUTUNUT
Palkat ja henkilöstökulut	142 600	132 575,79
Matkakulut	5000	9634,40
Ostopalvelut	91500	105422,35
Koneet ja Laitehankinnat	600	0
Toimisto- ja vuokrakustannukset	3600	3865,72
Muut menot	2500	858,3
YHTEENSÄ	245 800	252 356,56

Budjetoitu ja toteutunut rahoitus

	Suunnitelma	Toteutunut
1-ohjelman rahoitus		
K-S liitto, EAKR, 38 %	8 000,00	8 000,00
K-S liitto, valtion rahoitus, 32 %	6 900,00	6 900,00
Keski-Suomen Kehittämisrahasto, 25 %	5 400,00	5 400,00
Yksityinen	1 000,00	20
Keski-Suomen liitto, budjettirahoitus	0	1 536,08
Yhteensä:	21 300,00	21 856,08
2-ohjelman rahoitus		
22.3.2006: K-S liitto, EAKR, 47 %	91 000,00	91 000,00
22.3.2006: K-S liitto, valtion rahoitus, 22 %	43 000,00	43 000,00
22.3.2006: Keski-Suomen Kehittämisrahasto, 20 %	37 600,00	37 600,00
22.3.2006: Kunnat	11 000,00	11 150,00
22.3. 2006: Yksityinen:	9 600,00	9 763,90
14.12.2007: K-S liitto, EAKR, 31 %	10 000,00	10 000,00
14.12.2007: K-S liitto, valtion rahoitus, 39 %	12 600,00	12 600,00
14.12.2007: Keski-Suomen Kehittämisrahasto, 30 %	9 700,00	9 700,00
30.4.2008: Keski-Suomen liitto, budjettirahoitus	0	5 723,17
Yhteensä:	224 500,00	230 537,07

5. TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN HANKEVAIHEEN JÄLKEEN

Luova Paja –portaali

Luova Paja -portaalin ylläpidon ja jatkokehittämisen turvaamiseksi on koottu toimijakonsortio. Mukana ovat sellaiset tahot, joilla on rooli keskisuomalaisessa luovan toimialan kehittämisessä, ja joilla on yhteinen intressi kehittää portaalia edelleen luovan toimialan kehittämiseksi sekä palvelemaan myös omia luovan alan tarkoituksiaan. Mukana ovat Jykes Oy, Jyväskylän ammattikorkeakoulu/kulttuuri, HUMAK/Kulttuurituotannon yksikkö, Korpilahden kampus, Keski-Suomen taidetoimikunta ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry. Jatkossa mukaan voi liittyä myös muita asiasta kiinnostuneita toimijoita.

Siemenrahoitus

Luovien alojen yritystoiminnan kehittämisen kannalta hyväksi havaittua siemenrahoitusta jatketaan. On kuitenkin selvitettävä, jatketaanko rahoituksen myöntämistä nykyisessä muodossa avustuksina, vai olisiko esim. palvelusetelimuotoinen tuki toimijoiden kannalta perustellumpi.

Creative Regions

Kolmivuotiselle hankkeelle on haettu rahoitusta Interreg IVC –ohjelmasta. Rahoituspäätös saataneen kesän 2008 aikana. Mikäli päätös on myönteinen, osaa Luovan Foorumin aikana syntyneistä toimintakäytännöistä jatketaan osana Creative Regions –hanketta (mm. tiedotus, verkostoyhteistyö, tietyt foorumikäytännöt).

Yksittäiset toiminnot

Hankkeen aikana syntyneistä yksittäisistä toiminnoista ainakin **liikelahjatapahtuma** ja **joulubasaari** saavat jatkoa. Liikelahjatapahtuman osalta vastuullinen toimija on Keski-Suomen käsi- ja taideteollisuusyhdistys ry ja joulubasaarin osalta Jyväskylän taidemuseo. Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden yksiköllä on valmius tarvittaessa järjestää luovan alan toimijoille suunnattua **verkkokauppakoulutusta**.

MUUT TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Luovan alan kehittämisstrategia.

Hankkeen loppuvaiheessa aloitettu luovan alan kasvuohjelman laatiminen, johon sitoutuisivat kaikki alan kehittämisen kannalta keskeiset toimijat, vaatii huomattavan pitkäjänteistä sitoutumista. Kasvuohjelmaan sitoutettava toimijakenttä on laaja, ja eri toimijoiden valmiudet tunnistaa luovien alojen kehittämispotentiaalia on vieläkin varsin epätasainen. Kasvuohjelman laatimiselle tulee osoittaa jatkoresursseja.

Kestävän palveluverkostomallin kehittäminen vaatii niin ikään jatkuvaa resurssointia. Luovien alojen kasvu ylittää tällä hetkellä varsin monen muun perinteisen toimialan kasvuluvut, joten niihin panostaminen alueilla on järkevää. Tätä vahvistaa myös PKT-säätiön raportti ”Luovien toimialojen yritystoiminnan kehittäminen Keski-Suomessa:

Keski-Suomessa toteutetussa prosessissa Luova Foorumi- linko-hanke -kärkiyrytyshanke todettiin, että luovan toimialan yrittäjille liiketoiminnan lisääminen ja kasvaminen yrittäjänä vaiheittain on erittäin tärkeää. Pk-yrityksen koko tulevaisuus ja kasvu on riippuvainen yrittäjän ymmärryksestä ja osaamisesta liiketoiminnassa, jolloin ns. laadullinen kasvu korostuu. Samoin haasteeksi nousee yrityksen elinkaarivaiheen oikea tunnistaminen.

Lisäksi Luovan Foorumin ja muun muassa ammattikorkeakoulun liiketoiminnan kehittämiseen suuntautuneet projektit ovat luoneet hyvää pohjaa toimialan tulevalle kehittämiselle. Oppi- ja koulutuslaitosten entistä vahvempi kytkeminen osaksi kehittämistyötä on ensiarvoisen tärkeää. Samalla saadaan käyttöön ja luodaan uutta alueella tarvittavaa osaamista.

...Luovien toimialojen yrittäjien palvelutarpeita varten tarvitaan myös alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti korkeatasoista konsultti- ja asiantuntijaosaamista, joka tulisi saada palvelujärjestelmän

käyttöön vaivattomasti ja oikea aikaisesti. Olennaista on myös riittävän kuvan saaminen siitä, mitä eri luovan toiminnan kentillä on tapahtumassa. Tämä on ehdottoman tärkeää muun muassa uusien liiketoimintamallien luomisessa ja hyödyntämisen tukemiseksi. Tällaista tietoa tarvitaan liittyen niin kansallisen tason trendeihin ja vahvuuksiin suhteessa kansainväliseen kehitykseen kuin luovien tuotosten markkinoiden ja kysynnän kehitykseen sekä luoville aloille tyypillisten tuotosten ja prosessien levittämiseen muille talouden osa-alueille.

(Jari Leskinen – Juha Saapunki: LUOVIENTOIMIALOJEN YRITYSTOIMINNAN KEHITTÄMINEN KESKI-SUOMESSA - Nykytilan tarkastelua ja yrityspalvelutoiminnan toimintamallin hahmotelma, PKT-säätiö, 20.6.2007)

Valtakunnallisissa kehittämissuunnitelmissa luovien alojen kehittämiseen osoitettuja varoja ei voi kohdentaa paikallisten tai seudullisten palvelujen kehittämiseen, vaan niihin varat on löydyttävä alueiden omista rahoituslähteistä.

Yhteistyön tiivistäminen eri toimijoiden välillä

Hankkeen aikana toteutettus yhteishallinnan periaatetta tulee jatkaa.

Tähän viitataan mm. OECD:n raportissa:

The Peer Review Team Review Team commend the early steps taken by the HEIs in the field of culture and creative industries and recommend that the region creates sustained mechanisms to combine the efforts of all cultural actors in order to ensure culture is a flagship for the HEIs regional work.

The Peer Review Team recommend that the HEIs undertake and disseminate an audit of their engagement in the social, cultural and environmental development of the region, highlighting examples of good practice locally as well as elsewhere, including other OECD case studies. Following this we further recommend the preparation of joint strategies between the HEIs and the appropriate public bodies (e.g. the Regional Council, the City of Jyväskylä, the Arts Council of Central Finland, and the TE Centre) who should use their resources to underpin selective programmes of action within the HEIs

(OECD: Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development. Peer Review Report *The Jyväskylä Region of Finland*. John Goddard, Henry Etzkowitz, Jaana Puukka and Ilkka Virtanen, May 2006, s. 57)

Hankkeen tuloksista tiedottaminen

Hankkeen tuloksista laaditaan lehdistötiedote, joka jaetaan sähköisesti maakunnan viestimille. Kulttuurialan toimijoille ja organisaatioille lähetetään lehdistötiedote ja hankkeen loppuraportti. Lisäksi ne julkaistaan Luova Paja –portaalin uutisissa sekä hankkeen sivuilla osoitteessa www.keskisuomi.org/luovatoimiala.

6. ARVIOINTIA

ULKOINEN ARVIOINTI

Keski-Suomen luovien toimialojen kehittämistyötä ja tässä yhteydessä myös Luova Foorumi – projektia on arvioitu PKT-säätiön Luovien toimialojen yritystoiminnan kehittäminen Keski-Suomessa –raportissa 20.6.2007. Raportin mukaan Luova Foorumi on luonut hyvän pohjan toimialan tulevalle kehitystyölle (s.18). Raportti nostaa projektin merkityksen kehitystyössä esiin seuraavasta näkökulmasta: *”Luovien toimialojen kansallisen ja alueellisen kehittämisen kannalta tärkeää on yrityksiin suoraan suuntautuvan toiminnan lisäksi luoda yritystoimintaa tukevaa ekosysteemiä, kuten Keski-Suomen Luova Foorumi on esimerkiksi tehnyt”.*

Raportissa todetaan edelleen, että: *”Luova Foorumi on tehnyt Keski-Suomessa sitä toimialan kehittämistyötä, jolle alan koko tuleva kehitys pohjautuu. Toimialan perusrakenteet on luotu ja luovaa toimialaa on alettu ymmärtää toimialana muiden joukossa. Foorumin työ on ollut välttämätöntä, sillä on saatu alan toimijat yhteen ja kehitystyö käyntiin.”*

(Jari Leskinen – Juha Saapunki: LUOVIENTOIMIALOJEN YRITYSTOIMINNAN KEHITTÄMINEN KESKI-SUOMESSA - Nykytilan tarkastelua ja yrityspalvelutoiminnan toimintamallin hahmotelma, PKT-säätiö, 20.6.2007)

OHJAUSRYHMÄN ARVIOINTI

Ohjausryhmä totesi, että projekti on ollut monialaisempi ja laajempi, kuin osattiin odottaa.

Projektilla on ollut myös looginen etenemisjärjestys: Kolmen hakkeen yhteistyön kautta on siirrytty kansainväliseen projektiyhteistyön rakentamiseen.

Projektin on toteuttanut hyvin monet tavoitteensa, kuten verkottumisen ja toimijoiden yhteen kokoamisen. Positiiviseksi tuloksesi arvioitiin myös Jykesin roolin selkeytyminen luovan toiminnan kehittämisessä.

Toisaalta laaja-alaisella kehittämistyöllä on ollut varjopuolensa: monia asioita on pystytty huomioimaan vain pintapuolisesti. Tästä johtuen myös vetovoimisia toimintamalleja on projektissa syntynyt vähän.

Ohjausryhmä oli tyytyväinen projektin kautta vakiintuneeseen siemenrahan jakokäytäntöön.

Rahoitusinstrumentin jatkojalostusta kuitenkin tarvitaan: ohjausryhmä ehdotti rinnakkaisia rahoitusmekanismeja, joilla kannustetaan määrätietoisesti isompiin kokonaisuuksiin ja uusiin avauksiin, kuten esimerkiksi projektihakemuksien tukirahoitukseen.

ITSEARVIOINTIA

Projektin innovatiivisuudesta

Yhteishallinnan periaate

Luova Foorumi hanketta on alusta lähtien toteutettu yhteishallinnan periaatetta noudattaen.

Yhteishallinnan lähtökohtana on eri toimijoiden näkemysten vahva läsnäolo projektin kaikilla tasoilla ja kaikissa vaiheissa. Kulttuurin toimijoiden, talouselämän vaikuttajien, yritysten, kansalaisjärjestöjen ja julkisen sektorin moniarvoinen vuorovaikutus muodostaa yhteishallinnan laatumonopolin.

Käytännössä yhteishallinnan periaatetta on toteutettu mm. erilaisin foorumitoiminnoin.

Evoluutiivisuus

Luova Foorumi –hankkeen projektisuunnitelma laadittiin siten, että se on mahdollistanut varsin pikaisen reagoinnin ajankohtaisiin ongelmiin ja haasteisiin. Projektisuunnitelmassa esitettiin toiminnan päälinjat, mutta ei yksittäisiä toimenpiteitä. Tämä on ollut toimijoiden näkökulmasta tuloksellisen toiminnan varmistamiseksi välttämätöntä: mm. valtakunnallinen toimintaympäristö luovan toimilan osalta on projektin aikana muuttunut siinä määrin, että pysyttäväytyminen tiukasti määritellyssä projektisuunnitelmassa ei olisi ollut järkevää. Lisäksi hankkeessa on pystytty reagoimaan ennalta määräämättömiin, toimijakentästä nousseisiin kehittämistarpeisiin.

Yksi esimerkki joustavasta reagoinnista toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin on osallistuminen internetin uusia ulottuvuuksia hyödyntävään **Social Objects** –yhteistyöhön (ks. liite 1)

Hankkeiden keskinäinen yhteistyö

Luovan toimialan kehittäminen koostui kokonaisuudessaan kolmesta eri hankkeesta: Luova Foorumi, LINKO ja Kärkiyrytyshanke. Näistä kaksi viimeksi mainittua olivat Jyväskylän ammattikorkeakoulun hallinnoimia.

Hankkeet toimivat alusta lähtien tiiviissä yhteistyössä, toisiaan sisällöllisesti täydentäen. Myös toimitilat olivat yhteiset, mikä antoi mahdollisuuden jatkuvalla ajatustenvaihdolle, toimintojen suunnittelulle ja toimenpiteiden tehokkaalle toteuttamiselle. Tiivis yhteistyö mainittiin yhtenä hyvänä käytäntönä mm. OECD:n raportissa Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development. Peer Review Report - *The Jyväskylä Region of Finland*

Projekti on tarkentanut toimintasuunnitelmaansa tarpeen mukaan. Toimenpiteiden toteuttamisesta on keskusteltu avoimesti myös rinnakkaisten luovien toimialojen kehitysprojektien henkilöstön kanssa.

Projektissa tehdyt toimenpiteet on raportoitu ohjausryhmälle, samoin kuin suunnitteluvaiheessa oleva toiminta. Ohjausryhmä on toiminut projektin kannalta hyvin, antaen mielenkiintoisia keskusteluavauksia, tukea ja mielipiteitä projektihenkilöstön käyttöön

PLUSSAA

- + palaute yksittäisiltä toimijoilta
- + yhteistyö toimialakohtaisten toimijoiden kanssa
- + yhteistyö Jykes Oy:n kanssa

- + luovien toimialojen merkitys on yleisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa vahvasti esillä, esim. uudessa hallitusohjelmassa viitataan luoviin toimialoihin useissa yhteyksissä
- + luovan toimialan merkityksen ymmärtäminen lisääntynyt maakunnan tasolla
- + saumaton ja hedelmällinen yhteistyö ja yhteiset työtilat rinnakkaisprojektien kanssa (LINKO ja kasvuyrityshanke)
- + rahoittajan vahva tuki ja panostus

MIINUSTA

- luovan toimialan laajuuden vuoksi ja resurssien pienuuden vuoksi kunkin alatoimialan erityishaasteisiin ei ole pystytty panostamaan tässä projektissa riittävän laajasti ja syvällisesti.

- uutta toimialaa on myös "vierastettu" aluekehittämisen ja yrittäjyyden kehittäjien keskuudessa Keski-Suomessa: palveluverkoston kehittäminen on lähtenyt liikkeelle vasta valtakunnallisten "todistelujen" kautta. Luovien toimialojen potentiaalin ymmärtäminen ja jatkohyödyntäminen vaatisi myös vahvaa yhteistoimintaa ja **pitkäjänteistä** sitoutumista kehittämiseen.

- mahdollisesta vierastamisesta johtuen yhteistyö muiden toimialojen kanssa ei ole onnistunut (poikkeuksena hyvinvointiala), vaan edelleen yhteistyötä tarvitaan.

- Luova Paja –palvelun kehittämisen hitaus ja ongelmat palvelun tarjoajan kanssa

- Luova Paja –palvelun lanseerauksen hitaus (palvelu kyllä tunnetaan, mutta sitä ei välttämättä osata hyödyntää täysimittaisesti)

SOCIAL OBJECTS

Social Objects oli Tekesin rahoittama hanke, joka tutki uusia tapoja kommunikoida taiteesta, designista ja käsityöstä uuden teknologian avulla. Projektin teemoja olivat design-tuotteiden mikromarkkinointi, mobiiliturismi ja vertaisryhmien väliset suosituspalvelut.

Social Objects -projekti alkoi lokakuussa 2006 ja se päättyi heinäkuussa 2007. Tuona aikana toteutettiin seitsemän erilaista konsepti-idea, joista jokainen demonstroi uudenlaista tapaa viestiä esineistä internetissä. Ideat olivat samalla konkreettisia prototyyppisiä, joista jokainen testattiin käytännön ympäristössä olemassa olevaa teknologiaa hyödyntäen. Tärkein näistä oli projektin ohella kehitetty ilmainen Thinglink.org; kulttuuriesineiden tietokanta- ja suosituspalvelu.

1) Design Mobile – Esineiden merkitseminen suosikiksi lukijapuhelimen avulla

Design Mobile oli suomalaisista design-esineistä rakennettu mobile, jonka tarkoitus on demonstroida esineiden muistiin merkitsemistä matkapuhelimen avulla. Kuhkankin mobilen esineeseen oli liimattu Nene Tsuboin suunnittelemat "I like" - ja "I want" -älytarrat. Kun tarraa kosketti Nokian 6131-lukijapuhelimella, puhelin tunnisti siihen kirjoitetun www-osoitteen ja merkkasi tuotteen käyttäjän henkilökohtaiselle suosikki- tai toivelistalle thinglink.org-palvelussa. Puhelimen avulla palvelusta voi myös lukea, mistä Lehvä-valaisin, poronkello, Arabian vanha kahvikuppi, You Should Be Here -Helsinki-opas, Darknezzz-yönaamio, Tasaraita-sukat ja kierrätyslaukku ovat peräisin.

<http://thinglink.org/thing:860wwt>

Yhteistyökumppanit: Top Tunniste Oy, SECCO, ByroLights

2) Suomen käsityön museo – Virtuaalinen tila fyysisen tilan jatkeena

Museoesineisiin liittyy usein monta tarinaa, mutta niiden kertomiseen on vaikea löytää tilaa näyttelyssä. Suomen käsityön museo julkaisi Poron jäljillä -näyttelyn esineet Thinglink-portfoliossa, jolloin kukin esine sai oman www-sivunsa (www.thinglink.org/user/craftmuseum). Thinglink-palveluun kirjautuneet käyttäjät voivat kommentoida esineitä, täydentää niiden kuvauksia ja käydä äänestämässä näyttelyn kiinnostavinta esinettä. Näyttelyn avajaispäivänä verkossa julkaistuihin esineisiin ja niistä kirjoitettuihin kuvauksiin pääsi museolla käsiksi myös matkapuhelimen kanssa toimivien älytarrojen kautta, jotka liimattiin museolla esineiden viereen. Konsepti-idean taustalla oli ajatus virtuaalisen tilan käyttämisestä fyysisen tilan jatkeena.

3) Jyväskylän käsityökoulun internet-työpajat – Vertaisryhmien välinen suosittelu opetuksen apuvälineenä

Jyväskylän käsityökoulu testasi, kuinka vertaisryhmien välistä suosituspalvelua voisi hyödyntää opetuksen tukena. Järjestimme koulussa kolme työpajaa, joiden tavoitteena oli tutustuttaa oppilaat keskustelemaan omista ja muiden tekemistä töistä internetissä. Jokaiselle oppilaalle luotiin oma Thinglink-nettiportfolio, johon omien töiden lisäksi voitiin merkata muita hienoja esineitä. Jokaisen esineen kohdalla näkyi, kuinka moni ja ketkä olivat merkanneet esineen suosikikseen

4) Trendsetter-portfolio – Kokeneen bongaaajan suosituslista hyvän maun suuntaviittana
Jotkut bongaaavat upeaa muotia ja designia ammatikseen ja yksillä on parempi maku kuin toisilla. HellLooksin perustaja Liisa Jokinen valitsi Thinglink-tietokannasta yksitoista esinettä, jotka hän haluaisi omaan kotiinsa. Kuka tahansa voi seurata Liisan portfoliota osoitteessa <http://thinglink.org/user/liisa>.

5) Uudet tuotteet tekstarina – Kohdennettua mikromarkkinointia design-faneille

Taide-, design- ja käsityöesineitä on tyypillisesti saatavilla vain rajattu määrä, ja todelliset design-fanit haluavat ehtiä apajille ensimmäisenä. Huippu Design Management loi edustamalleen suunnittelijalle Naoto Niidomelle oman Thinglink-portfolion, jonka RSS-syöte kytketään Suomessa kehitettyyn Jaiku.com-palveluun. Jaikussa Naoton fanit voivat tilata uudet syötteen matkapuhelimeensa tekstiviestinä.

6) Marimekko-mekkonäyttely – Tägit virtuaalisen näyttelyn kokoajina

Onko sinulla Marimekko-mekko? Kuvaa itsesi mekossasi, lisää kuvasi Thinglink-tietokantaan ja merkitse mekko yhteisellä avainsanalla 'mekko exhibition'. Avainsana eli tägi toimii linkkinä, jota klikkaamalla pääsee selaamaan eri ihmisten portfolioissa olevia Marimekko-mekkoja. Näin toimii virtuaalisen näyttelyn pystyttäminen Thinglink-palvelussa.

7) Esineiden äänet – Näyttelykokemuksen elämyksellistäminen

Museossa tai näyttelyssä esineen äänen kuuleminen voi olla suurempi elämys kuin tekstin lukeminen. Selvitämme mahdollisuutta nauhoittaa ja kuunnella Thinglink-tietokannassa olevien esineiden ääniä matkapuhelimen avulla.

<http://thinglinkfinland.blogspot.com/>

LUOVA FOORUMI – järjestetyt tapahtumat 1.3.2006 – 30.4.2008**2006**

- 13.3. Luovuusfoorumi, Joutsa, 20 osallistujaa
 28.3., 5.4 Teknologia ja luovat sisällöt –workshop , Jyväskylä, 7 osallistujaa (yhteistyössä LINKO-projektin kanssa)
 17.5. EU ja kulttuurin rahoitus 2007+ -seminaari, Jyväskylä, 67 osallistujaa
 9.8. Kulttuuriset sisällöt osana terveys- ja hyvinvointialan yritystoimintaa – workshop, Jyväskylä (yhteistyössä LINKO-projektin kanssa), 18 osallistujaa
 26.9. Hankepaja, Jyväskylä, 44 osallistujaa
 9.10. Luovuusfoorumi, Keuruu, 19 osallistujaa (yhteistyössä LINKO-projektin kanssa)
 12.10. EU ja kulttuurin rahoitus, Kuhmoinen, 15 osallistujaa
 17.10. Luovuusfoorumi, Äänekoski, 8 osallistujaa (yhteistyössä LINKO-projektin kanssa)
 17.11. Luovan alan yritysten liikelahjatapahtuma, Jyväskylä, mukana 20 yritystä, vierailijoita n. 100

2007

- 25.4. Musiikkiklinikka keskisuomalaisille musiikkialan yrittäjille ja yrittäjyyttä pohtiville Jyväskylä, 16 osallistujaa luennolle, 5 yritystä klinikalle,
 15.5. Kansainvälistymispäivä, Jyväskylä, 72 osallistujaa
 11.6. Verkkooppakurssi luovan alan toimijoille, Jyväskylä, 22 osallistujaa.
 12.6. Thinglink- opastus käsityöläisille, Jyväskylä, 3 osallistujaa
 13.6. Toimijafoorumi Fiskarsissa – Osuuskuntatoimintaan tutustuminen, 26 osallistujaa
 31.8.-7.12. Yhteisöviestintä ja talousjohtaminen järjestö- ja yhdistystoimijoille, 6 yhdistystä, yhteistyössä Avoimen ammattikorkeakoulun ja Humakin kanssa
 13.9. SILE-hankeklinikka keskisuomalaisille käsi ja taideteollisuuden sekä teatterialan yrittäjille ja yrittäjyyttä pohtiville (yhteistyössä graafisen ja viestintätoimialan kanssa)
 18.9. Luovan alan match-making tilaisuus Paviljongissa, 20 osallistujaa (yhteistyössä graafisen ja viestintätoimialan kanssa)
 11.10. Sponsoroinnin ajankohtaisseminaari, Jyväskylä, 8 osallistujaa
 24.10. Luovan alan liikelahjatapahtuma Jyväskylän taidemuseolla; mukana 21 luovan alan yritystä, vierailijoita n. 80
 5.11. Näyttelyrakentamisen ABC, Keski-Suomen museolla, 50 osallistujaa (yhteistyössä Alvar Aalto –museon, Jyväskylän taidemuseon, Keski-Suomen museon ja Saarijärven museon kanssa)
 9.11. Opintomatka Helsinkiin, tutustumiskohteina IADE/Arabus, Korjaamo ja EMMA, 18 osallistujaa
 28.11. Rahoitusinfo luovien alojen mikroyrityksille ja yhdistyksille, Jyväskylä, 36 osallistujaa (yhteistyössä Keski-Suomen paikallisten toimintaryhmien kanssa)
 8.-9.12. Luovan alan joulubasaari Jyväskylän taidemuseolla; mukana 25 luovan alan yritystä, kävijöitä n. 2000 (yhteistyössä Aivia ry:n ja Jyväskylän taidemuseon kanssa)

2008

- 20.2. Yrittäjien muotoiluilta, Jyväskylä, 20 osallistujaa (yhteistyössä Keski-Suomen yrittäjät ry:n kanssa)
 24.4. Luovien alojen kehittämisen työpaja, Jyväskylä, 35 osallistujaa